

Köken Türk Dili Ve Kültürü Serisi 4 Çocuklar

— ylmztzgl · 25 Mayıs 2026

Köken Türk Dili Ve Kültürü Serisi 4 Çocuklar KÖKEN, klasik akademik etimolojiden farklı olarak, kelimelerin yalnızca hangi dilden geldiğini değil, Türk halkının onları hangi yaşam biçimi içinde ürettiğini anlamaya çalışır.

Burada amaç, kelimeleri zorla eğip bükmek değil; onların doğduğu kültürel zemini araştırmaktır. Çünkü bazı kelimeler yalnızca sözlükte değil, hayatın içinde oluşur.

Türk aile dili de büyük ölçüde:

doğa, üretim, göç, tarım, soy düzeni ve günlük yaşamın zorunlulukları içinde şekillenmiştir.

TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜ AİLE SERİMİZ DEVAM EDİYOR ...

Aile olmak için evlilik ,evlikten sonra kadın ve erkeğin anne ve babaya dönüşmesi bu günde çocukları ele alacağız

KARDEŞ,KIZ,,AĞABEY,,ABLA,SÖZCÜKLERİ BUGÜNKÜ KONUMUZ

KARDEŞ hepimizin bildiği gibi KARINDAŞ AYNI KARINDAN GELENLER ANLAMINDADIR .

Örneğin klasik etimoloji "çocuk" kelimesinin kökenini şu şekilde açıklar.

Sevan Nişanyan Sözlük'e göre çocuk kelimesi, Eski Türkçe bir ifade olan ve "yavru" anlamına gelen, özellikle de "domuz yavrusu" karşılığında kullanılan bir kelimedenden evrilmiştir. [1]

Ayrıca bu kökün çocuk dilindeki ses taklitlerinden türediği düşünülmektedir. Tarihi kaynaklarda ve Kaşgarlı Mahmud'un Divânü Lugati't-Türk'ünde (1073) kelimenin bu şekilde geçtiği görülür. [1]

Bu sözcüğün tarihsel evrimine dair detaylar şöyledir:

İlk Anlam: Eski Türkçe metinlerde "domuz yavrusu" ve "her şeyin küçüğü" anlamında yer alır.Zamanla

Değişim: Anlam genişlemesine uğrayarak zamanla "domuz yavrusu" anlamını yitirmiş ve sadece genel olarak insan yavrusu ve evlat anlamını almıştır.Köken: Bebeklik dilindeki seslerden beslenen ekspresif (duygusal/yansımali) bir kelimedir.

Fakat KÖKEN olarak bizim bakış açımız daha farklı açılardan bakıp toplumun içinde yaşayan cevapları bulup sizlere aktarmaktır .

Neden “çocuk” sesi filizlenen bir canlı hissi verir?

Burada “cücük”, “tohum”, “filiz” çağrışımları önem kazanır. Çocuk, ailenin yeni sürgünüdür aynı bir soğanın sarımsağın herhangi bir tohumun cücüklenmesi gibidir.ve kesinlikle cücük kelimesi çocuğa evrilmiştir.

“Kız” kelimesinde de benzer bir durum vardır.

Kız:

kızıl, kızgınlık, sıcaklık, canlılık, üretkenlik duygularıyla aynı kültürel alan içinde hissedilir.

Bu yüzden kız çocuğu yalnızca evlat değil, ocağın gelecekteki yaşam taşıyıcısıdır.

yine kılasi bakış nişanyan usta şöyle açıklar ama kesinlikle izaha ihtiyaç duyan bir tanımlamadır

Köken

Eski Türkçe

kız “1. kıt, nadir, 2. cimri, 3. yetişkin olmayan dişi, bakire” sözcüğünden evrilmiştir. Bu sözcük Proto-Türkçe

yazılı örneği bulunmayan *kīr “dişi” sözcüğünden evrilmiştir.

Biz ise yine türk toplumunun köklerinden gelen bakış açısıyla baktığımız zaman KIZ kelimesi kızmaktan yani ısı ve sıcaklık belirten bir şeyden bahseder KIZ,KIZGIN OLAN İÇİNDE SICAK BİR YAŞAM KAYNAĞI BARINDIRAN RAHMİ OLAN anlamındadır ve o yüzden özellikle kızlık meselesi kutsal bir konu olup korunması gereken bir hadisedir .

kızlığı bozulmuş bir genç kız kadın olur ve toplumun temel taşlarından en önemli olan görevi üstlenir . toplumun onayı dışında gelenek ve törelere uymadan bozulan kızlık bozulan toplumu işaret eder ve kesinlikle yasaktır törelerce.

Ailenin ilk erkek çocuğuna verilen ünvana bakalım ağabey“Ağabey” kelimesi de yalnızca büyük erkek kardeş değildir.

Burada:

ağa, aka, eke, bey, bek katmanları görülebilir.

Eski Türk yaşamında ilk erkek çocuk çoğu zaman:

koruyan, gözeten, babanın yükünü paylaşan, soyun ikinci direği olan kişiydi. Bu yüzden “ağabey”, sadece yaşça büyük erkek değil, ailenin küçük koruyucusu anlamını taşır.

“Bey” ve “bek” kelimeleri de muhtemelen:

korumak, gözetmek, beklemek, sahip çıkmak gibi görevlerden doğmuş eski toplumsal rollerdir.

İlk kız çocuğuna verilen ünvanda ilginçtir abla kelimesi şu şekilde açıklanır klasik açıklamalarda ama nedeni ve niye böyle söylendiği hakkında bir bilgi yoktur

Abla: Eski Türkçe apa ("büyük kız kardeş, ana, nine") kelimesinden türemiştir. Türkçe kelimelerin

yapısındaki "I" sesi Türkiye Türkçesi döneminde geç bir tarihte eklenmiştir
bizim bakış açımızda ise "Abla" büyük kız kardeşten daha eski bir kültürel anlam taşır.

Türkçede:

aba, apa, ebe, epe, apla, abla aynı ses ailesinin parçaları gibi görünür.

"Ebe" kelimesi burada özellikle önemlidir. Çünkü ebe, doğumu yaptıran yaşlı kadın anlamını bugün bile korur.

Eski çok çocuklu yaşam düzeninde kadın:

tarlada çalışırken, hayvan güderken, odun toplarken, yemek yaparken, hatta doğum yaparken bile yanındaki ilk yardımcı çoğu zaman ilk doğan kız çocuktur.

Bu yüzden büyük kız çocuk:

kardeşe bakan, doyuran, taşıyan, susturan, büyüten kişiye dönüştü.

Belki de küçük çocuklar, anne yardımcısı olan bu büyük kıza:

ebe, aba, apa, apla benzeri seslerle seslenmeye başlandı.

Zamanla bu ses, "abla" biçiminde yerleşti

Bu nedenle Türk kültüründe "abla" kelimesi bugün bile yalnızca akrabalık değil, şefkatli koruyuculuk hissi taşır.

KÖKEN'in bakışı tam olarak budur:

Kelimeleri yalnızca dil bilgisiyle değil, insanın yaşamıyla birlikte okumaktır.

NOT: Bizim oralarda domuzun yavrusuna moza denir ...bir alt bilgi olarak verdim.

YILMAZ TİZGÖL

NİJNİNOVGRAD

25.05.2026